

Filmpremiere på Thors Saga

Den fantastiske historie om skorpen Thor Jensen og hans efterkommere, der blev en af Islands mest indflydelsesrige familier, kommer nu som film. Den produceres af Nordfilm og har arbejdstitlen ”Thors Saga”. Filmen forventes at få premiere i Grand i København i løbet af efteråret.

Den 29. april 1878 lagde en lille skonnert ”Juno” ud fra København havn. I Trekrønerløbet satte den alle sejl til med kurs mod nord. Det var købmand Brydes skib, der skulle bringe varer til det lille handelssted Bordeiri i Island. På dækket stod en lille Opfostringshusdreng ved navn Thor Jensen, der skulle i handelslære i Bordeiri. Han var udskrevet fra Opfostringshuset dagen i forvejen, efter at være konfirmeret palmesøndag den 7. april samme år.

I matroslukafet stod hand lille klædekiste, en afskedsgave fra Opfostringshuset. Den indeholdt hans konfirmationstøj, som han selv havde været med til at sy på skolens skrædderværksted, og hans kæreste ejendele, det var bl.a. skolens konfirmationsgave, det ny testamente og salmebogen med hans navn i guldbogstaver, endvidere Ingemanns roman ”Prins Otto af Danmark”, som var tildelt ham som præmie for flid og god opførsel.

Rejsen varede 37 døgn og sinkedes både af uvejr og af havisen, der var gået ind i fjordene. Den skulle blive optakten til en enestående karriere. Thor Jensen blev foregangsmand på mange området i det land, der skulle blive hans andet fædreland. Han var måske den første, der indså, at islandsk fiskeri måtte undergå en fornyelse for at kunne gøre sig gældende, og var medstifter af det første store selskab, der drev trawlfiskeri.

I 1913 var han med til at stifte det islandske dampskibsselskab ”Eimskipsfjelag Islands”, som har haft og har uhyre betydning for det islandske erhvervsliv. Der, der imidlertid måske er det mest bemærkelsesværdige, er, at denne mand, som kun kendte dansk landbrug fra sine ophold som feriedreng på en lille gård i Midtsjælland, skulle revolutionere det islandske landbrug. Han indførte helt nye jordbehandlingsmetoder, rationel dræning og gødskning, jævnedede tunene, så de blev tilgængelige for moderne landbrugsmaskiner. Han byggede moderne stald- og ladebygninger, og et mejeri efter dansk forbillede.

Sammen med sine sønner ledede han disse virksomheder, og fik der ud over tid til politiks aktivitet, bl.a. som medlem af Reykjavik byråd. Familien fik så vidt vides en speciel tilladelse til at bære efternavnet Thors, hvor det naturlige efter islandsk skik ville have været, at drengene hed Thorsson, medens pigerne tog navn efter moderen og kom til at heddedottir. Den ene af sønnerne var for øvrigt i en periode republikkens statsminister, en anden dens gesandt i U.S.A. gennem mange år.

Thor Jensen døde i 1947, 84 år gammel. I sine erindringer, der er udgivet på islandsk nogle år efter hans død, beskriver han indgående sin tid på Opfostringshuset (1874-78). Denne beskrivelse viser hans hengivenhed for og kærlighed til den gamle skole., ligesom dens lærere omtales med stor respekt.

I det følgende gengives i så vidt muligt ordret oversættelse de afsnit, der for andre ”skorper” må formodes at være af størst interesse.

For mig vil min første dag på kostskolen altid være uforglemmelig. Jeg tænker tilbage på som en af mærkedagene i mit liv. Det stod mig klart, at her begyndte et nyt afsnit af mit liv, som var forskelligt fra de år, som jeg havde bag mig. Her var ingen bløde moderhænder at støtte sig til og ingen omsorgsfulde ældre søskende til at række mig en hjælpende hånd. Her var nye lærere, nye kammerater og nye leveregler, som alle betingelsesløst skulle adlyde. Hvis det havde stået mig klart den dag, at jeg i de næste 4 år de fleste dage af året skulle være lukket inde i skolen og på dens legeplads, tror jeg, forandringen havde forekommet mig temmelig skummel i sammenligning med det frie udeliv og legen på Frederiksberg.

Der var 25 nye elever, som kom i skole, og der var ikke andre, fordi vore skolekammerater fra de andre klasser ikke var kommet fra sommerferie. Eet var klar for os denne første dag i skolen, at her blev der ikke

gjort forskel på nogen. Hver dreng fik sit nummer fuldstændig uden hensyn til, i hvilken klasse han var eller hvorfra han kom. Jeg fik nr. 18. Ofte blev numrene brugt i stedet for fornavn. Straks den første dag fik vi udleveret små lapper med disse numre, og siden skulle vi så selv mærke vort tøj med dem. Jeg var helt uvant med at holde på nål og tråd, og sådan må det også have været for adskillige af mine kammerater, men denne første ordre, som jeg fik i skolen, gjorde mig klart, at her måtte jeg finde ud af at hjælpe mig selv.

Skolens klædedragt var vor uniform, og vi var alle fuldstændig ens klædt. Tøjet var ikke noget stadstøj, men det var bekvemt og passede for os. Vi fik skjorter af hørlærred, uldsokker og træsko. Hverdagstøjet var bukser og trøje af tykt sort stof med vest, som ikke altid blev brugt. Trøjen var foret og lun. Hovedbeklædning havde vi ikke, når vi var på skolens grund. Stadstøjet, som vi trak i om søndagen og når vi fik lov til at gå uden for skolens enemærker, var af groft militærstof med hvid krave og en kasket, der var syet af samme stof som tøjet med forgyldte knapper og læderskygge. Dette syntes os en fornem dragt. Klæder skaber folk, siger ordsproget.

Vi følte os hvor som helst vi fik uden for skolen således uniformsklædt, ikke mindst når man lod os gå i trop. Alle kunne se, hvem vi var. Vi var elever i denne kongelige kostskole, men gik alligevel under dette ejendommeligt tilnavn ”skorper”. Under dette navn havde skolens elever gået fra den allerførste tid. Skorpenavnet skal være blevet til derved, at denne skoles elever anså sig for at være hårdere at bide skeer med end andre drenge, som nød en blidere omsorg i opdragelsen. Ligesom skorpen på rugbrødet er den hårdeste del af brødet, således skulle denne skoles elever være den unge opvoksende slægts sejhed, skønt de var fattige og lidet formuende under opvæksten. Til adskillelse kaldte ”skorperne” andre skoledrenge for ”krummer”, idet det ord betegner den bløde del af brødets indre.

I skolen herskede strenge disciplin, men netop fordi der var stor orden og fordi der aldrig kunne blive tale om, at vi kunne skeje ud fra skolens regler, mærkede vi kun lidt til disciplinen. Der var sørget for med skolens reglement og det daglige tilsyn, at vi havde nok at gøre fra morgen til aften. Vi blev vækket hver morgen kl. 6 med klokkeringning. Der var 2 sovesale til eleverne, og der sov 50 på hver. En halv time efter klokkeringningen kom en af skolens lærere ind på sovesalen, og så skulle alle være påklædt og have redt seng.

Vi sov i jernsenge med stoppede madrasser. Med hver seng fulgte 2 hårdtstoppede puder, , den ene plan til fodenden, den anden formet som hovedgærde. Der var underlagen i sengene, overlagen og uldtæppe, men der var ingen hovedpude. Vi havde ikke andet under hovedet end den hårde skråpude netop som det sømmede sig for de hærdede skorpedrenge. Selv om slægtninge til en af drengene ville fremlægge et eller andet for at gøre det behageligere, blev der aldrig tale om noget sådant. Her skulle gælde det samme for alle. Vi kunne imidlertid få lige så mange uldtæpper yderligere i sengene, som vi ville, når det var koldt, i hvert fald om vinteren. Dette var ofte nødvendigt i frostvejr, thi der var aldrig fyret på sovesalene.

Kl. 7.30 skulle vi vaskede og redte være rede til at begynde vort dagværk. Nu kom læreren atter på inspektion. Derpå begyndte morgenandagten. Til den skulle eleverne i hver klasse stå i række på den måde, at de 4 rækker dannede en firkant, den lærer, som havde opsynet, stod i firkantens ene hjørne, og en dreng fra 1. klasse – dvs. øverste klasse – stod i det andet hjørne lige overfor læreren. Denne elev læste morgenbøn og fadervor, og alle sang derefter morgensalme. Denne andagt fandt sted i legesalen. Hvis det var godt vejr, fandt den dog sted ude på legepladsen på samme måde som indendørs. Når jeg senere i livet har tænkt tilbage på skoleårene, mindes jeg ikke mindst disse morgenstunder, da vi drenge stod på rad og sang salmevers. Jeg husker, at begyndelsen af en af salmerne, som vi sang, var således: ”Klokker slår, tiden går”.

Derefter gik man til morgenmåltidet. Fra andagten skulle vi gå to og to ved siden af hinanden i rækker med øverste klasse først. Den lærer, som havde opsynet, stod ved spisesalsdøren, medens vi gik ind, og han skulle passe på, at alle var velvaskede, og at vort tøj var i orden. Spisesalen var rummelig. Hver klasse elever sad ved sit eget bord. Til morgenmåltidet fik vi en halv liter kogt varm mælk og en tommetyk skive smurt rugbrød. Vi kunne få 2 skiver, hvis vi ville, men de var lovlig tyndt smurt. Anretterbordet var i den anden ende af spisesalen, og der skulle vi hente mælken hver i sit tinkrus og altid i bestemt rækkefølge.

Kl. 9 begyndte undervisningen, og da var der var gået en time eller mere fra vi satte os ved morgenbordet. Vi kunne derfor før undervisningen begyndte kigge på vore lektier, hvis vi ønskede det, men lige så ofte blev denne tid dog brugt til at røre sig ude på legepladsen eller inde i legesalen. 3 undervisningstimer var der indtil middag med frikvarter imellem. I frikvarterne fik vi lov til at larme ude på legepladsen lige som vi ville, sprang buk eller legede andre lege. Når de tre undervisningstimer var forbi, fik vi til middagsmåltidet. Der var ingen lækkerbiskener serveret der, - men kærnesund og god mand. Ofte fik vi klipfisk med kartofler eller ærter med flæsketerninger.

Kl. 1 begyndte undervisningen igen og varede til kl. 4. Når denne var forbi, fik vi et ekstra måltid, som kaldtes vesperkost. Det var smurt brød og hvidtøl i vore tinkrus i stedet for mælken om morgenen. Om vinteren gav man dem levertran, som man mente trængte til det. Det var ikke anset for særlig lækkert, da levertranen ofte var temmelig harsk i smagen. Kl. 5 gik vi til gymnastik, og siden læste vi vore lektier til næste dag indtil kl. 7.30. Så serveredes aftenmanden, smurt brød med ost og skummet mælk. Derefter var vi i legesalen en times tid, læste eller legede indtil sengetid. Kl. 9 gik man til ro. Ved lektiælæsningen om aftenen skete det ofte, at de, der havde være livligst om dagen, var blevet temmelig trætte og faldt i søvn over bøgerne. En lærer havde opsyn, og han puffede til dem, som faldt i søvn. Kl. 9.30 slukkedes lyset på sovesalen, og efter den tid skulle alt være roligt.

Efter at have givet en oversigt over undervisningen i de almindelige fag i Opfostringshuset giver Thor Jensen en beskrivelse af svømmeundervisningen, - som han var særlig glad for. Svømning var et obligatorisk fag på skolen. De stunder, som blev anvendt til svømmeundervisning var blandt de fornøjeligste i hele skoleundervisningen. Det var fast tradition, at svømmeundervisningen begyndte hvert år, når vandets temperatur i Øresund var kommet op på 13 grader C. Søbadeanstalten, som vi brugte, lå et stykke uden for Kastellet. Den var delt i 2 dele, et lavvandsbassin for begyndere og et dybere for dem, som var kommet længere. For at bestå svømmeprøven skulle vi kunne svømme 600 alen i ét træk. Det var 6 gange frem og tilbage i det store bassin. Desuden skulle vi kunne svømme rygsvømning på 3 forskellige måder: med benene alene og havde armene over kors på brystet, med armene alene og så almindelig rygsvømning. Vi skulle bestå prøven i bjærgning ved at dykke efter en genstand og vise, hvordan man henter en hjælpeløs mand, som er gået til bunds: først tage ham med håret og på den måde få ham op til overfladen og siden svømme ind med ham efter alle kunstens regler. Vi skulle også kunne holde os opret i vandet ved at træde vande.

En anden skolehøjtid blev holdt den næste dag ved godt vejr efter fødselsdagsfesten. Så tog alle drengene med lærerne på skovtur, og det var den kosteligste dag i hele året. Vi tog meget tidligt af sted. Megen fortæring blev sendt forud for os, smurt hvedebrød med ost og pølse. Når vi kom ud til skoven, kunne enhver spise så meget, han havde lyst til og drikke hvidtøl eller sodavand. Vi tog ud til Dyrehaven og man lod os gå i geled hele vejen. Når vi kom ud i skoven, legede vi hele dagen lang og spiste af provianten ind imellem, og vi var blevet meget trætte, når vi sluttelig vendte tilbage om aftenen.

Der var få fridage i hele skoleåret, juleferien var f.eks. ikke mere end selve højtidsdagene. Det var hensigtsmæssigt i en indelukket kostskole, at den daglige gerning som oftest fik lov at gå i sit sædvanlige spor. Selvfølgelig blev der gjort forskel ved højtiderne og da særligt om julen. Julehøjtideligheden, juleaftens dag, blev holdt i legesalen. Måltidet var efter dansk skik flæsk og risengrød med rosiner. Siden blev tændt et stort juletræ i legesalen, med al slags udsmykning og godter. Der sang man julesalmer og hver af os fik sin tilmålte portion af julegodter. I juledagene blev vi på skolen i det mindste de fleste af os. Jeg mindes ikke, at jeg nogen sinde har været hjemme hos min mor eller søskende i julen, efter at jeg var kommet på skolen. På højtidsdagene foregik naturligvis ingen undervisning, - men lærerne og skolebestyrelsen sørgede for, at vi havde noget at beskæftige os med. Til nytår fik vi derimod lov til at tage hjem.

Nogle gange hvert år fik vi skorpedrenge lov til at komme i teater, enten i det kongelige eller i Casino. Vi kom altid alle sammen i flok eller i det mindste eleverne fra en klasse i flok. Adskillige af disse forestillinger mindes jeg endnu fra disse år så som Oehlenschlägers "Aladdin", Jules Vernes "Jorden rundt i 80 dage" og nogle komedier af Holberg, f.eks. "Erasmus Montanus" og den uforglemmelige "Jeppe på Bjerget".

Sct. Pauls Kirke i Adelgade var vor sognekirke, og der gik vi om søndagen til højmesse. Vi var klædt i vore søndagsklæder og havde kasketten med de forgyldte knapper på. Vi gik i geled under ledelse af en lærer og sad der på bænke for os selv, ingen skulle være i tvivl om, hvem det drejede sig om, alle måtte kende os skorpedrenge fra det kgl. Opfostringshus. Således så vi på sagen. Dette øgede vort sammenhold og gjorde vort indelukkede skoleophold naturligere. Vi var en flok for os selv, en slagt lille rige i riget. Efter morgenmåltidet om søndagen fik vi lov til at tage hjem for at besøge vore slægtninge, som boede i byen. Disse søndagsbesøg var den eneste forbindelse, jeg havde til mit barndomshjem i disse 4 skoleår. End af de almindeligste revsels- eller forsømmelser ved skolearbejdet var den, at tilladelsen til at tage hjem blev taget fra os. De, der sad efter i skolen om søndagen til bod og bedring, lod man læse et eller andet afsnit af en lærebog, som særlig var fundet frem til dem og da især et stykke, som de i den forudgående uge havde forsømt at lære tilstrækkeligt godt, og det var anset både for en skam og en kedsommelighed at være frataget hjemlov.

Som eksempel på hvor nøjsomme drengene var med slik, fortæller han i beretningen, hvordan de fik ærter eller nogle kartofler hos tjenestepigen fra skolens spisekammer; og hvordan ærterne blev stukket på stoppenåle og varmet over gaslamperne i legesalen, mens kartoflerne blev stegt i den hede aske i kakkellovnen. Det var dog tit vanskeligt at få dem ud med ildrageren tilpas stegt, men begge dele – både ærterne og kartoflerne tilberedt på denne måde – var de største lækkerbiskener og blev kaldt ”skorpelef”, datidens slang for slik eller guf.

Thor Jensens beretning om opholdet på Opfostringshuset slutter med en beretning om skolebestyrer Otto Jensens omhu med at skaffe eleverne lærepladser. Den islandske købmand Valdemar Bryde havde lejet en lejlighed som Opfostringshuset rådede over. Det førte med sig, at Bryde en dag spurgte skolebestyreren, om en af eleverne kunne tænke sig at rejse med hans skib til Island og komme i lære dér i 5 år. Efter meget betænkningstid og efter at have talt derom med sin mor og familie bestemte Thor Jensen sig for at tage imod tilbuddet.